

۲۰۰
۲۱۳۹

دانشگاه تهران

دانشکده دندانپزشکی

پایان نامه

برای دریافت دکترا از دانشگاه تهران

موضوع:

ضایعات غدد بزاقی

بیراهنمایی:

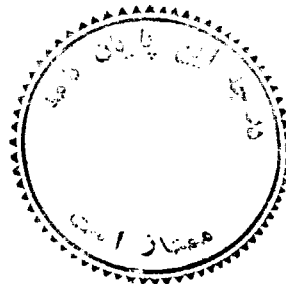
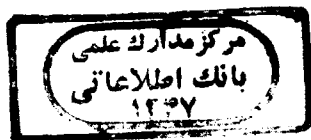
استاد ارجمند جناب آقای دکتر تقی شریعتمداری

نگارش:

آراقسی آواکیان

شماره پایان نامه ۱۶۸۲

سال تحصیلی ۳۵-۲۵۳۴

۲۱۳۹

تقديم به :

مادر زمزم

۲۱۲۹

تقدیم بسنه :

استاد ارجمندم جناب آقای دکتر تقی شریعتمداری
ریاست محترم بخش آمار و بررسی های پاتولوژی
انستیتو تاج پهلوی

باتشکر از کمک ها و راهنمایی های
ارزنده ایشان

تقديم بيه :

هيات محترم تضوات

بانتکرار :

کتابخانه استادان و هیات محترم علمی و تحقیقاتی دانشکده دندانپزشکی
که مرا در این مهم یاری نموده اند .

باتشکر از :

زحمات آقای ارشاد هماوندی که در تحریر این پایان نامه
مرا یاری نموده اند .

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	بررسی مآخذ علمی
۵	مواد و روش بررسی
۸	نتیجه
	بحث
۲۶	انواع غدد بزاقی
۲۷	رشد و تکامل غدد بزاقی
۲۸	ساختمان طبیعی غدد بزاقی
۴۲	اصول بیوپسی در تشخیص ضایعات غدد بزاقی
۴۴	اختلالات رشدی تکاملی غدد بزاقی
۴۵	اختلالات عملی غدد بزاقی
	تغییرات آماسی غدد بزاقی
۵۰	تورم غدد بزاقی به علت جسم خارجی
۵۰	تورم غدد بزاقی با منشاء باکتریال
۵۶	تورم غدد بزاقی با منشاء ویروسی
۵۸	تورم غدد بزاقی با منشاء آلرژیک
۶۲	سنگ بزاقی
۶۶	کیستهای غدد بزاقی
	ضایعات تومورال غدد بزاقی
۷۴	طبقه بندی
۷۶	آدنوماها - پلئومورفیک آدنوما

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۹۷	منومورفیک آدنوماها
۹۸	آدنولنفوما
۱۰۸	اکسی فیلیک آدنوما
۱۱۳	سایر آدنوماها
۱۱۵	آدنوم توبولر
۱۱۵	آدنوم با سلولهای روشن
۱۱۹	آدنوم بازو سلولر
۱۲۰	آدنوم ترابکولر
۱۲۲	آدنوم سباسه
۱۲۷	موکوپای درموئید تومور
۱۴۲	تومور آسینیک سل
۱۵۲	آدنوئید سیستیک کارسینوما
۱۶۴	آدنوکارسینوما
۱۷۰	اپی درموئید کارسینوما
۱۷۳	کارسینوم اندیفرانسیه
۱۷۸	کارسینوم در پلئومورفیک آدنوما
۱۸۵	تومورهای بافت همبندی و سایر تومورهای اولیه
۱۹۱	تومورهای مناسنتیک در غدد بزاقی
۱۹۴	تومورهای غدد بزاقی در کودکان
۱۹۷	خلاصه و نتیجه
۲۰۲	فهرست منابع و مآخذ

مقدمه

ضایعات غدد بزاقی یکی از مباحث مهم آسیب شناسی دهان را تشکیل می‌دهند که بخصوص از نظر تشخیص هیستولوژیک ، نامگذاری و طبقه بندی اشکالات و اختلاف نظرات فراوانی را به وجود آورده‌اند ، باید توجه داشت که ضایعات غدد بزاقی متعددی هستند که از جمله میتوان اختلالات رشدی تکاملی ، اختلالات عملی ، ضایعات آماسی کیستها و بالاخره تومورهای غدد بزاقی را نام برد . اغلب این ضایعات نمای کلینیکی مشابهی دارند که بصورت تورم میباشند بهمین دلیل بسیاری از ضایعات غدد بزاقی اشتباهاً " به عنوان پلئومورفیک آدنوماتومورمیکست که شایع ترین تومور غدد بزاقی است تشخیص داده شده و درمان میشوند و حال آنکه ممکن است این ضایعه توموری بدخیم و یا بیماری آماسی باشد که در این حالات مشی بیماری و درمان آن کاملاً متفاوت خواهد بود و در این جا اهمیت آزمایش هیستولوژی در تشخیص این دسته بیماریها معلوم میگردد .

در ضمن باید در نظر داشت که امروزه آمار در تمام رشته های تحقیقاتی و بخصوص پزشکی به منظور تشخیص و درمان بیماریها نقش اساسی دارد . کشورهای پیشرفته جهان برای این جنبه از تحقیقات اهمیت خاصی قائل میشوند . بادر نظر گرفتن مطالب فوق و با توجه به این نکته که تاکنون آمار جامع و کاملی در مورد میزان شیوع این ضایعات در ایران وجود نداشته است، لذا بنا به پیشنهاد استاد عزیز جناب آقای دکتر شریعتمداری موضوع حاضر را بعنوان پایان نامه خود انتخاب کردم .

بنابراین تکیه اصلی در این پایان نامه بر روی جنبه های آسیب شناسی و آمار این دسته از ضایعات میباشد که بخصوص از نقطه نظر آماری در این پایان نامه توجه خاصی مبذول شده است. در زمینه اخیر با کمک ها و راهنمایی های ارزنده جناب آقای دکتر شریعتمداری ریاست محترم بخش آمار و بررسی های پاتولوژی انستیتو تاج پهلوی توانستم به تمام منابع لازم دسترسی پیدا کرده و آمار بیست ساله مربوط به ۱۰۹۳۶۶ بیمار را جمع آوری و بررسی کنم که نتایج حاصله همراه با نمودارها و جدولهای مربوط به نظر خواهد رسید.

بررسی منابع و مآخذ

ضایعات غدد بزاقی بسیار متنوع و شایع هستند و اغلب آسیب شناسان

بخشی از کتاب خود را به این مطلب اختصاص داده اند مثل
Anderson³   Thomä³⁰   Robbins²⁹

مقالات متعددی در باره ضایعات گوناگون غدد بزاقی نوشته شده قدیمی ترین

مقالاتی که مورد مطالعه من قرار گرفتند مربوط میشود به کشورهای اروپائی مثل

آلمان و فرانسه از آنجمله میتوان مقاله ای را که Billroth⁴ در سال ۱۸۵۹
در باره ضایعات غدد بزاقی به زبان آلمانی نوشته و یا مقاله Thorowgood³¹

در باره سنگ بزاقی که به زبان انگلیسی در سال ۱۸۷۲ نوشته شده Sjougren²⁶

در سال ۱۹۳۳ در بحثی در باره ضایعات آلرژیک غدد بزاقی سندرم Sjougren

را که یک بیمار اتوایمیون میباشد شرح داد .

یکی از قدیمی ترین کتابهاییکه در آن تومورهای غدد بزاقی به طور کامل شرح

داده شده مربوط میشود به سال ۱۹۵۴ به نام اطلس تومورهای غدد بزاقی که در آن

Fozel¹² و Frazel از آمریکا مشاهدات ۲۰ ساله خود را در بیمارستان

Memorial بروی ۹۰۰ بیمار مبتلا به تومورهای غدد بزاقی شرح داده اند .

Eneroth¹⁰ از سوئد در سال ۱۹۶۴ کتابی تحت عنوان مشاهدات

کلینیکی و آسیب شناسی تومورهای غدد بزاقی نوشت و در آن متذکر شد که

نئوپلاسمهای غدد بزاقی در کمتر از ۳ در ۱۰۰۰۰۰ نفر از جمعیت یک کشور اتفاق

می افتد و در سال ۱۹۷۱ بعد از مطالعه یک سری بیمار شامل ۱۳۲۸ مورد تومور غدد

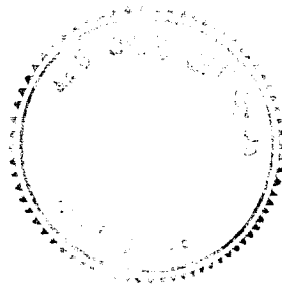
بزاقی که از نظر تعداد بیماران مورد مطالعه قرار گرفته بی نظیر می باشد مقاله ای -

منتشر نمود و در آن نسبتهای مختلف انتشار تومورهای اپی تلیال غدد بزاقی را در غدد پاروتیدو تحت فکی بررسی نمود .

³²Vawter و Tafft در سال ۱۹۶۶ تومورهای مادرزادی غدد بزاقی را شرح دادند در حالیکه ⁶Cameron در سال ۱۹۵۹ دو تومور مادرزادی غدد بزاقی را در دو بیمار زن در یک خانواده گزارش نموده بود .

¹¹Evans و ¹¹Cruickshank در کتاب تومورهای اپی تلیالی غدد بزاقی ضمن گزارش آمارهای مختلف از کشورهای مختلف در باره شیوع سنی و اتیولوژی و هیستولوژی هر یک از تومورهای غدد بزاقی بحث نمودند .

آخرین و کاملترین کتابی که در باره تومورهای غدد بزاقی مورد مطالعه قرار گرفت مربوط است به ²⁹Lucas و Thackray که تجربیات بیست ساله خود را بر روی ۷۱۴ بیمار کتابی تحت عنوان تومورهای غدد بزاقی بزرگ انتشار دادند و در آن شرح کاملی از آمار گزارش شده هیستوژنز علائم کلینیکی ، ماکروسکیپی و میکروسکیپی ، درمان و تشخیص افتراقی تومورهای مختلف غدد بزاقی ذکر نمودند .

مواد و روش بررسی

روش :

در این بررسی بیمارانی در نظر گرفته شدند که از تاریخ ۲۵۱۵ تا ۲۵۳۵ شاهنشاهی به انستیتو تاج پهلوی که تنها مرکز علمی و رسمی تحقیقات آسیب شناسی میباشد مراجعه کرده بودند .

روشکار به این ترتیب بود : پرونده تمام بیمارانی که در طی این بیست سال به این مرکز مراجعه کرده بودند مورد مطالعه قرار گرفت و پرونده‌های مربوط به ضایعات غدد بزاقی مجزا شدند . سپس پرونده‌های ضایعات مختلف غدد بزاقی را از یکدیگر جدا کرده به مطالعه دقیق آنها مبادرت گردید . هریک از ضایعات برحسب محل و غده‌ای که گرفتار شده بود و همچنین سن و جنس بیمار بررسی شد . نتایج بیوپسی‌ها و لام‌های تهیه شده از این بیمارانی در اختیار بودند که در موارد لزوم به آنها مراجعه میگردد . بعد از مطالعه پرونده‌ها با توجه به محتویات آنها جدولها و نمودارهایی رسم گردیدند . نتایج به دست آمده با آمار گزارش شده از سایر کشورها مقایسه گردیدند که در قسمت نتیجه از نظر خواهد گذشت .

مواد :

در این مدت ۲۰ سال تعداد ۱۰۹۳۶۶ بیمار به این مرکز مراجعه کرده بودند که ۷۱۶ نفر از آنها مبتلا به ضایعات غدد بزاقی بودند . جدول شماره ۱ نمایانگر ضایعات گوناگون غدد بزاقی و درصد آنها میباشد . چنانکه از این جدول برمی‌آید تومورها با ۵۸۶ مورد بیشترین تعداد و درصد را به خود اختصاص داده اند ، ولی باید گفته شود که این درصد نمی‌تواند رقم صحیحی

برای شیوع این ضایعات باشد چون تومورهای غدد بزاقی در مقایسه با سایر ضایعات مثل آماسی و کیستیک کمتر اتفاق می‌افتند. ولی به علت اینکه این ضایعات به آسانی به طریق بالینی و پرتونگاری تشخیص داده و درمان میشوند تعداد کسانی که برای بیوپسی مراجعه میکنند کم هستند.

جدول شماره ۱ - نسبت انواع مختلف ضایعات غدد بزاقی
در ۷۱۶ مورد (انستیتو تاج پهلوی ۲۵۳۵ - ۲۵۱۵)

نوع ضایعه	تعداد	درصد
رشدی تکاملی	۳	۰/۴۱
آماسی	۱۰۸	۱۵
کیستها	۱۹	۲/۶۶
تومورها	۵۸۶	۸۱/۹۳
کل ضایعات	۷۱۶	۱۰۰

جدول شماره ۲ - نمایانگر تعداد زنان و مردانی است که به ضایعات گوناگون غدد بزاقی گرفتار شده بودند.

جدول شماره ۲ - شیوع ضایعات مختلف غدد بزاقی بر حسب جنس (انستیتو تاج پهلوی ۲۵۲۵ - ۲۵۱۵) در ۷۱۶ مورد

نوع ضایعه	تعداد	زن	مرد
رشدی تکاملی	۳	-	۳
آماسی	۱۰۸	۲۹	۷۹
کیستها	۱۹	۱۰	۹
نومورها	۵۸۶	۲۶۲	۳۱۴
کل ضایعات	۷۱۶	۳۰۱	۴۱۵